

STRESZCZENIE

Cel i problemy badawcze

Projekt skoncentrowany jest na badaniu popularnych kultur wizualnych Niemiec 1945-1949. Badanie wykorzystuje dostępne w sferze publicznej obrazy, z którymi Niemcy bezpośrednio po wojnie spotykali się najczęściej. Do nich należą: filmy, plakaty, afisze, ulotki, reklamy, banknoty czy znaczki pocztowe, a także wybrane fotografie prasowe. Projekt skoncentrowany jest wokół następujących problemów badawczych:

- Mechanizmy funkcjonowania kultury popularnej i masowej w warunkach skrajnych niedoborów oraz utraty suwerenności;
- Proces przechodzenia od lat wojennych do powojennych z perspektywy popularnych praktyk kulturowych;

Istnieje wiele opracowań na temat polityki w Niemczech w latach 1945-1949, głównych debat dotyczących winy i odpowiedzialności oraz rozwoju literatury, prasy, częściowo także kina. Brakuje natomiast publikacji poświęconych powojennej wizualności. Wstępne rozpoznania pozwalają zakładać, że w toku projektu uda się określić wizualne aspekty cezury 1945 roku. Mimo przejścia przez cztery władze okupacyjne (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Związek Radziecki) kontroli nad kulturą i dyskursem publicznym, potrzeba było czasu na zmianę dominujących obrazów czy norm typograficznych. Usytuowanie badania w ciągu czterech lat podziału Niemiec na strefy okupacyjne, od końca wojny do proklamacji NRD i RFN, pozwoli ponadto przedstawić przemiany kultury wizualnej w kontekście eskalacji zimnej wojny.

Metoda

Projekt lokuje się na pograniczu kulturoznawstwa, historii sztuki, filmoznawstwa i historii. W ujęciu metodologicznym przynależy on do obszaru tzw. historycznego kulturoznawstwa – rozwijanej od kilku lat subdyscypliny, która kładzie nacisk na łączenie źródeł historycznych i archiwalnych z praktykami interpretacyjnymi, zakorzenionymi w naukach o kulturze. Ikonografia zostanie zebrana w kilkunastu niemieckich archiwach i bibliotekach, a następnie – w trybie studiów przypadków – poddana analizie i interpretacji, wykorzystującej narzędzia humanistyki „po zwrocie wizualnym”, przede wszystkim *visual culture studies* (postulat uwzględnienia praktyk pokazywania i patrzenia oraz klasowej, rasowej czy genderowej pozycji podmiotu) i *Bildwissenschaft* (postulat uhistorycznienia przedmiotu badania). Na obecnym etapie trudno precyzyjnie określić kryteria selekcji materiału oraz wyłonić poszczególne studia przypadków: mogą one podążać tropem najważniejszych motywów niemieckiej kultury wizualnej 1945-1949 lub wynikać z klucza medialnego (filmy, plakaty, fotografie etc.). Przewidywane są konsultacje projektu z przedstawicielami dwóch wiodących ośrodków historycznego kulturoznawstwa (*historische Kulturwissenschaften*) w Moguncji i Wiedniu. Współpraca z nimi pozwoli wypracować nowe narzędzia w transdyscyplinarnym warsztacie tej młodej subdyscypliny.

Efekt

W ramach projektu planowane są:

- polskojęzyczna monografia
- niemieckojęzyczna monografia (jako osobna książka, a nie przekład polskiej publikacji)
- cykl artykułów polsko-, niemiecko- i anglojęzycznych w tomach zbiorowych i czasopismach
- wystąpienia na konferencjach polskich i międzynarodowych
- prezentacje podczas seminariów i colloquiów w polskich i zagranicznych ośrodkach naukowych.